

# teritorium

PETER ŽALOUDEK



„Mluvit v první osobě je zrádná záležitost,“ píše ve svém Teritoriu dr. Miloš Ondrášek, můj přítel z Austrálie (nP 2/2009, str. 66). Tu větu před sebou vidím, když nyní ukládám na stránky počítače tyto řádky...

A přesto se na ten tenký led pouštím. Myslím, že lidí v podobné situaci je mnoho, a sdílení téhož napomáhá určité svépomoci a autoterapii (Selbsthilfe, Selbsttherapie).

V roce 1979 panoval v Československu reálný socialismus – lidé starší než já by řekli bolševismus. V tom roce jsem si zamiloval – a do-

dnes snad nejvíce miluji – Dvořákovou hudbu, konkrétně Novosvětskou symfonii a její Largo. Dostal jsem právě „vyhazov“ z bratislavského semináře, kde jsem tehdy jako syn československých rodičů, tj. slovenské matky a českého otce, vyrůstající na Slovensku studoval.

Ne že by vyloučení ze semináře bylo něco, na co dnes rád vzpomínám. Tenkrát vládl *numerus clausus*, kdy v jediných dvou kněžských seminářích v Bratislavě mohl studovat jen velice skromný počet bohoslovců, zatímco ostatní byly zrušeny v roce 1950, kdy také probíhala likvidace řeholních řádů. Protože navenek se Československo proklamovalo jako „demokratická“ země, „muselo“ povolit alespoň tyto dva jmenované, aby mu nikdo nemohl vyčítat, že potírá náboženskou svobodu.

Ne každý, kdo chtěl, mohl studovat teologii a stát se oficiálně knězem, a ne každý, kdo byl do semináře přijat, také studium dokončil a byl na kněze vysvěcen. Stejně jako jiné studenty i mě vláčela StB na výslechy do tehdy neslavně známé ulice *Februárového vítězstva* v Bratislavě. Chtěli spolupráci – donášení, špiclování, udávání. Odmítal jsem s nimi mluvit. Báł jsem se, že když se s nimi pustím do rozhovoru, nevědomky řeknu, co bych neměl, zamotám se v tom, a aniž bych chtěl, stanu se donašečem. A tak jsem raději neřikal nic. Byli stále nervóznější a řvali, že mě donutí mluvit, a když ne, tak si spakují svých pět švestek a opustí seminář, oni už mi ukáží, kdo má v této zemi moc. A taky ukázali, hezky lživě a zákeřně, tak jak to dovedli. Ze semináře jsem byl propuštěn, ale ne na základě nějaké oficiální listiny z StB, takovou jsem nikdy neviděl, na to byli příliš rafinovaní, nýbrž na základě dekretu, který vydal děkan teologické fakulty, kněz.

Před odchodem ze semináře jsem požádal o možnost promluvit před kněžským profesorským sborem. S nevolí mi to bylo povoleno. Řekl jsem: „Od mládí jsem toužil být knězem, tohoto povolání si vážím, představuje pro mě vysoký ideál. Kvůli životu Krista, který byl čistý, prost korupce, ve službě Bohu a beze strachu před uzurpátory jakékoli moci i před

zástupci tehdejší náboženské hierarchie. Teď však ze semináře odcházím zdrcený, protože tím, kdo mě vyhazuje, není StB, ale kněží, kteří nedokáží vzdorovat jejímu tlaku a stali se tak jejími spolupracovníky. Nikdy bych si nemyslel, že se kněz sníží k takové službě, a je mi z toho špatně.“ Nikdo z profesorů neřekl ani slovo. Všichni zabodli během mé řeči zrak kamsi do země, ani jediný nebyl schopný dívat se mi do očí.

I celý seminář věděl, co se děje. Mnozí mi vyjádřili solidaritu a poděkování za to, že jsem si vynutil proslov před profesorským sborem. Na poslední mši v semináři byli v den mého odchodu přítomni bohoslovci ze všech ročníků a můj spolužák, který byl varhaníkem, najednou řekl: „Chtěl bych teď zahrát na rozloučenou pro Petra Žaloudka.“ A zahrál Dvořákovu Largo. Od té doby miluji Dvořáka. Kdekoliv na světě právě jsem a pokud slyším tóny Largo, vstoupí mi do očí slzy...

Nechci být teď nostalgický ani přecitlivělý. Ale ten rok 1979 jako by se natrvalo vryl do mého života a poznamenal všechno nadcházející až dodnes. Teologii jsem už oficiálně studovat nemohl, ale protože nejsem z těch, kteří se jen tak lehce smíří s nějakým ústrkem, napsal jsem dopis na prezidentskou kancelář do Prahy (prezidentem byl tenkrát Slovák Gustáv Husák) a vylíčil, co se mi stalo. Trvalo dost dlouho, než kdosi z prezidentské kanceláře odepsal, že celou věc nechali přešetřit na Ministerstvu kultury v Bratislavě, pod něž tehdy kněžské semináře patřily. Ne pod biskupy ani pod církev. Jaký to paradox... Z dnešního pohledu, kdy o kněžském povolání rozhoduje církev, a ne stát.

Z Ministerstva kultury Slovenské republiky přišla stručná písemná odpověď: „Není v zájmu socialistické republiky, abyste studoval teologii.“ A měl jsem to černé na bílém. O emigraci jsem vůbec neuvažoval, spíše jsem doufal v tajné studium teologie a svěcení. A to se i stalo. Dostal jsem se do „podzemí“ – do Skryté církve, stal jsem se tajně členem řádu kapucínů, začal pracovat v nemocnici, studovat dálkově obor radiologický laborant na zdravotnické škole a zároveň tajně studovat teologii. Byl jsem jedním z mnoha mladých tajných studentů, a přesto výjimka. Nikdo jiný totiž nejdříve v semináři jako já nebyl, ale byli to studenti různých vysokých škol či pracující. Studium samotné však nebylo jediné, čemu jsem se ve volném čase věnoval. Chtěl jsem poznat řeholní život v jeho klášterní podobě, a tak jsem jezdil do Polska a do tehdejší NDR, kde byl sice taky komunismus, ale církev tam měla mnohem větší svobodu než v ČSSR. Poznával jsem tak řeholní život, jak jsem o něm nikdy nemohl vědět. Čím více jsem jezdil do těchto dvou zemí, protože jinam se ani tenkrát nemohlo, tím více lidí jsem potkával, tím více aktivit mi přibývalo.

Jedna z nich pro mne zůstane navždy nezapomenutelná: pašování české a slovenské náboženské literatury přes hory z Polska do Československa. V určenou hodinu na konkrétním místě jsme se setkávali přímo na hranicích a vyměnili si ruksaky. Z Polska přišli čtyři lidé, z Československa spolu se mnou taky čtyři. Při jedné takové „akci“ jsme někdy přenesli i několik tisíc knih. Setkávali jsme se pravidelně každé dva měsíce, v zimě i v létě. V roce 1981 zavládl v Polsku „Stan wojenny“ generála Jaruzelského. Cestování do Polska se zkomplikovalo, hranice byly střeženy mnohem přísněji, a přesto se nám pašování literatury dařilo.

Ten Jaruzelského čin však radikálně zasáhl do mého života. Zavření hranic a zpřísnění kontroly na polsko-československých hranicích vyvolalo strach u mých představených. Všichni staří otcové kapucíni si prošli likvidací klášterů v roce 1950, dlouhými léty ve vězení a po amnestiích zákazem oficiální kněžské služby. Při vědomí toho, čeho všeho je komunistický systém schopný, dostali teď strach, že se nám – kapucínům – zavře cesta svěcení na kněze. Nová, mladá a přísně utajovaná větev kapucínů byla totiž svěcena biskupy v Polsku. Já jsem ještě teologii dostudovanou neměl, ale pod vlivem těch událostí mě můj představený požádal o zprostředkování setkání na hranici – polskou skupinu vedl totiž kněz z Polska – a o domluvení termínu mého kněžského svěcení. Termín byl prompt-

ně stanovený – světitel se stal varšavský arcibiskup Dabrowsky. Protože to vše bylo velice nebezpečné a bylo zapotřebí jednat urychleně a beze svědků, bylo mi za pár dnů doručené avízo, že mám v určený červnový den roku 1982 překročit v časných ranních hodinách na dohodnutém místě hranici. Povedlo se. Na druhé straně na mě čekal kněz s řidičem a vydali jsme se na pět set kilometrů dlouhou cestu do Varšavy. Dálnice v Polsku v té době neexistovaly. V podvečer jsme dorazili do Varšavy a ještě tu noc jsem byl za přítomnosti domluveného kněze a nejvyššího představeného polských kapucínů vysvěcený arcibiskupem v privátní kapli na kněze. Ve vsí tichosti a skromnosti. Druhý den byla neděle. Varšavský kostel byl nabitý lidmi. Když mše skončila, kostel zavřeli a já jsem za přítomnosti těch dvou kněží sloužil svou první mši. Primiční. V podvečer přijel kněz se stejným řidičem a jeli jsme autem znovu do hor na jih Polska. Do smrti ty okamžiky i celý ten den nezapomenou. Byla krásná, jasná noc, všude klid. Přes les jsem šel tiše sám. Kolem půlnoci jsem přešel hranici a šel jsem bez přestání až do rána. Ráno, unavený ani ne tak dlouhou chůzí, ale spíše napětím z toho, co všechno se mohlo během noci stát, jsem se svalil někde do mechu a tvrdě usnul... Když jsem se probudil, šel jsem na místní autobus. Ten mě zavezl do nejbližšího města a odtud jsem pak jel rychlíkem do Bratislavy. Začal všední den jako každý jiný. Pro mě ale všední nebyl. Byl jsem knězem. Sice tajným, dokonce ani nikdo z mé rodiny, ba ani vlastní rodiče, o tom neměli tušení. A byl jsem šťastný...

Takhle jsem žil od roku 1979 do roku 1982. Někdo by řekl jednou nohou v kriminále. Já jsem to tak nebral. Byl jsem mladý, zapálený, vyhazov ze semináře jsem vnímal jako Boží znamení, abych dělal jiné věci a připravoval se na takovou kněžskou činnost, jaká byla možná – tedy v skrytu. Pak ale přijel do ČSSR na vizitaci tajných československých kapucínů generální, tedy nejvyšší představený řádu, z Říma. Přijel jako turista autem s řidičem z Polska. Bylo třeba se mu věnovat, doprovázet ho po celé Československé republice, navštívit s ním obezřetně roztroušené komunity kapucínů. Bylo to dost riskantní, protože nikdo nevěděl, zda není tento generál, byť jako turista, sledován StB. Los padl na mne – byl jsem již vyhozený ze semináře, co horšího by se mi mohlo ještě přihodit. Rád jsem se tohoto úkolu ujal, třebaže pak poznamenal můj další život.

Generál si mě oblíbil a při svém odchodu z republiky mě spolu s mým slovenským představeným oslovil, zdali bych byl schopen a ochoten emigrovat do Říma, studovat tam oficiálně teologii a být jakousi „spojkou“ mezi svobodnou církví na Západě a tou pronásledovanou v Československu. Bez váhání jsem souhlasil, neboť jsem to považoval za znamení Boží vůle, i když jsem dosud, navzdory komunistickým perzekucím, o emigraci neuvažoval.

Svou emigrací jsem si v určitém smyslu zachránil život, aniž bych to tušil. Krátce po mém vycestování z republiky totiž polská policie zatkla při pašování knih celou moji partu, kterou jsem několik let vedl. Na celý rok zmizela a nikdo z příbuzných nevěděl, co se stalo. Její členové byli vězněni v polských věznicích. Tuto krutou zprávu jsem se dozvěděl z rádia Svobodná Evropa ve svém studentském pokoji v mezinárodním kněžském kolegiu v Římě a dodnes si pamatuji, jak jsem se z bezmoci nad tím, že pro své kamarády uvězněné v Polsku nemohu nic udělat, hořce rozplakal...

Vzpomínám to teď jen proto, neboť i tento okamžik radikálně ovlivnil můj další život. To vědomí bezmoci – nemožnosti alespoň navštívit ve vězení v Polsku své přátele, mě doslova přinutilo něco konat. Mou povinností bylo studovat teologii, a taky jsem to dělal, ale nedokázal jsem všechn svůj volný čas věnovat jen sobě. Vědomí, že jen pár kilometrů jižně je město Latina s utečeneckým táborem a většina utečenců v té době byli lidé ze socialistických zemí, mi nedalo spát. Kontaktoval jsem jednoho polského kněze v Římě, který měl na starost převážně polské uprchlíky, a spolu s ním jsem pak začal navštěvovat ten tábor a setkával se s českými i slovenskými emigranty. Nemohl jsem pro ně bohužel

vůbec nic udělat: neměl jsem peníze ani známosti u vlády či italských politiků, či známosti na ambasádách zemí, které tenkrát uprchlíky přijímaly – USA, KANADA a AUSTRÁLIE. Z mého dnešního pohledu to možná někomu zní jako troufalost, ale to jedině, co mi nebylo lhostejné, byl pocit nečinnosti vůči těm lidem, zatím co já jsem měl jako student teologie a politický uprchlík zajištěnou budoucnost. Nevím, s kolika lidmi jsem se setkal a co jsem pro ně znamenal. Ale u srdce jsem měl alespoň lepší pocit z toho, že jsem mohl někomu naslouchat a sdílet s ním jeho samotu, nejistotu, strach z budoucna. Doma mám dodnes fotografie, které mi mnozí z nich dali na památku se slovy: „Petře, nevíme, co nás čeká, která země nás vezme, jestli se ještě někdy v životě potkáme. Kéž ti tato fotografie připomíná naše přátelství a zůstaneme v duchu a modlitbě spojeni...“ Tak rád bych věděl, co ti lidé dnes dělají, jak se jim vede... Podobně jako lidem, které jsem později potkával za podobných okolností ve Vídni. Utěšuji se jenom tím, že Bůh o nich ví... a ví o všem.

Emigroval jsem tedy, dostudoval v Římě teologii a byl pak poslán stejným generálem ke kapucínům do Vídně, kde byly možnosti kontaktů a předávání informací ze života svobodné církve té církvi pronásledované přece jen největší. Tady nabral můj život další, nečekané obrátky. Po třech letech působení jako kněz jsem se zamiloval. Dlouze jsem bojoval, pak se rozhodl pro odchod z řádu i z oficiální kněžské služby. Katolická církev nepovoluje sňatky, lpí na povinném celibátu, jinou možnost jsem neměl. Odešel jsem, přestože mi můj nejvyšší rakouský představený doporučoval v řádu zůstat a tajně mít svou přítelkyni. To jsem však nemohl, nedokázal jsem jít takovou cestou, přestože vím, že podle statistik dnes mají více než dvě třetiny kněží přítelkyně a celibát nedodržují. Ale to je na jině téma a taková „dvoukolejnost“ nebyla mou cestou.

Ona volba, jakkoliv jsem se pro ni rozhodl svobodně a nikdy jsem jí nelitoval, měla tvrdé důsledky: nejenomže jsem musel začínat svůj život v cizí zemi jakoby od nuly, ale musel jsem čelit i odvrácení mnoha mých přátel, známých, a dokonce nejbližší rodiny, která se nedokázala smířit s tím, že jsem opustil kněžskou službu. Přesto jsem knězem nikdy nepřestal být ani se jím cítit.

Od té doby žiji dál své kněžství, kterým pokračuje můj netypický život po vyloučení v roce 1979 ze semináře. To, co se změnilo, je jen fasáda, uvnitř zůstal tentýž ideál, stejná láska ke Kristu. Nenosím již kolárek ani hábit, nesloužím mši v kostele veřejně, nesedím ve zpovědnici, nekřtím, neasistuji při uzavírání sňatků či při pohřbech. Když někdy bývám ve Vídni vyzván v různých společnostech či při různých akcích k tomu, abych se představil lidem, říkám: Jsem kněz bez úřadu. Oficiálně jako kněz nepracuji, ale neoficiálně jím jsem. Za Boží vůli, lépe řečeno za kněžské poslání, jak jsem to v životě již mnohokrát řekl, považuji to, že mohu na životní cestě doprovázet těžce nemocné, umírající, nebo to, že mohu na veřejnosti pořádat přednášky o P. Damiánovi, misionáři malomocných Jeho životu a dílu jsem zasvětil skoro 10 let intenzivní práce. Jezdil jsem do kolonie malomocných na ostrov Molokai, navštěvoval jsem všechny archivy na světě, které mají informace o jeho životě. Své úsilí jsem završil napsáním knihy *Aina hemolele – Svätá zem – Molokai*, která vyšla jak v slovenském (2006), tak v českém jazyce (2007).

Své kněžství vnímám i v tom, že mohu bez zábran a svobodně psát do kritických slovenských, českých či rakouských médií o všem, co souvisí s reformním duchem církve. Jsem členem rakouských seskupení „Wir sind Kirche“, „Priester ohne Amt“ (Kněží bez úřadu, kteří byli suspendováni kvůli tomu, že se oženili – jen v Rakousku je jich přes 700), „Pfarrer Initiative“ – farářské organizace Helmuta Schüllera, a slovenského teologického fóra „Teoforum“, které jako jediná organizace uvnitř církve na Slovensku informuje o dění v církvi také kriticky.

Na všechny tyto aktivity jsem hrdý. Vždyť nebyť těchto institucí, úřední, hierarchická

církev by snad dodnes tutila a zatajovala např. sexuální zneužívání mládeže, kterého se kdysi kněží a řeholníci dopouštěli. Když byla kdysi jako jedna z nejzávažnějších pohnutek pro moji emigraci vyslovena myšlenka „informovat pronásledovanou církev v Československu o dění ve svobodné církvi na Západě“, ani ve snu by mě tenkrát nenapadlo, že tou informovaností budou jednou pověřeny právě ty texty, které jsou již víc než 20 let – od té doby, co jsem musel opustit oficiální kněžskou službu kvůli lásce k ženě – publikovány nejenom na stránkách časopisů pro Čechy a Slováky v zahraničí KLUB či NOVÝ POLYGON, ale i na stránkách tolika jiných novin v Česku a na Slovensku.

Za svou „nejmyslnější kněžskou“ činnost však považuji práci v nemocnici na radiologické klinice a doprovázení lidí, ke kterým se jinak žádný oficiální kněz či pastorační asistent nedostane. Je to činnost, při níž mám nejenom možnost naslouchat strachu, někdy i zoufalství a bezradě těžce či smrtelně nemocných lidí, ale v níž i já sám jsem povzbuzován a proměňován jejich myšlenkami: „*Nejkrásnější činnost, které se věnuji od doby, co jsem onemocněl a šel do invalidního důchodu, je babysitting – hlídání dětí. Moje družka organizuje tuto činnost pro děti z komplikovaných vztahů, pro děti, které mají jenom jednoho rodiče, nebo dokonce rodiče nemají. Tato činnost mi působí velkou radost. Je to přímo zážrak pozorovat, jak dítě roste, dospívá a učí se mluvit. Mám spoustu krásných zážitků, například tento: Po devíti měsících babysittingu si konečně jedna matka chtěla vyzvednout své nechtěné dítě. Když vstoupila do místnosti, její holčička se mi vrhla do náruče a rozplakala se: ‚Já tě mám ráda...‘ Řeknu vám, že na světě není nic krásnějšího než tohle. Ještě teď mi to vhání slzy do očí...“* (pan Reinhardt, *Myšlenky během ozařovací terapie*, str. 73-74, vydavatelství Gloria, 2003). Anebo: „*Mou první myšlenkou po operaci bylo, že jsem ještě svému manželovi a dvěma dětem nedala dostatek lásky...“* (paní Heidi, *Myšlenky během ozařovací terapie*, str. 89).

U mnoha z těchto mých pacientů zůstávám do posledního okamžiku jejich života, a pak mě nepřekvapí, když mě někdo z jejich příbuzných požádá, abych přišel na pohřeb a pronesl tam pár slov. Vždy a bez výjimky to rád dělám, i když oficiálně jsem na naší klinice zaměstnán „jen“ jako radiologický asistent. Když jsem totiž před 12 lety dostal možnost v nemocnici pracovat na plný úvazek jako pastorační asistent, byl na vedení nemocniční pastorace doručen zákaz od kardinála Schönborna, vídeňského arcibiskupa. Tehdy mne to překvapilo, protože se známe osobně a měl jsem dojem, že je to otevřený a prreformně smýšlející hierarcha. Požádal jsem ho tedy o audienci a přímo se ho zeptal – v pozitivně vyslovené otázce – jestli mi dá svolení k práci nemocničního duchovního na plný úvazek. Jeho strohá odpověď zněla: „Žel, zákony Boží nejsou vždy identické se zákony církevními.“ To bylo vše. Nekonkrétní odpověď na konkrétní otázku, nezáměr o mé služby. Nemám mu to za zlé. Nechtěl bych být v jeho kůži.

Od doby, kdy jsem se začal zajímat o život P. Damiána, jsem měl o něm více než 150 multimediálních přednášek, nejčastěji v Rakousku, v Čechách a na Slovensku, ale také v Německu a v Belgii. Na toto téma existuje jak ve slovenském, tak i v českém jazyce jen jedna jediná publikace, překlad z němčiny, který je starý 63 let. Nic jiného. Když jsem s přednáškami začínal, dostával jsem pozvání od mnoha aktivních křesťanů, kteří je po domluvě s místními faráři zamýšleli uspořádat ve svých kostelích. Pak se však rychle rozneslo, že jsem prý „bývalý“, lépe řečeno „ženatý“ kněz. A třebaže ve své přednášce o sobě nic neříkám, tato informace stačila k tomu, aby mi pak jeden kněz ze Slovenska napsal: „Není žádoucí, aby vystoupivší kněz konal na církevní půdě jakékoliv přednášky.“ A tak již do kostelů ani s těmito, ani s jinými přednáškami nemohu.

Přesto jsem kněz. To mé kněžství však již vnímám nejen jako osobní, své vlastní, ale v mnohem širším, obsáhlejší kontextu, tak jak o něm mluví nejenom nejnovější teologie,

ale taky Bible a tradice prvních křesťanů, když mluví o všeobecném kněžství, ke kterému je povolán každý pokřtěný člověk. V tomto duchu jsme povoláni být knězi všichni – nejenom ti, kteří žijí v celibátě, ale také ženatí nebo rozvedení muži, ba dokonce i ženy. Tato skutečnost je pro mne hnacím motorem. Ke kněžství nás povolává Bůh a je to Kristus, který nám ukazuje cestu. Kristus je pro mne nejen člověk milosrdenství, ale taky člověk, který neměl obavu říci tehdejší židovské, dnes bychom řekli církevní elitě: „Vy pokrytci, obělené hroby, navenek hezké, uvnitř plné hniloby...“ (Mt 23, 27)

Kristus byl pro mne taky prorokem a hlavně svobodnou, pravdu hledající bytostí. Stále mě inspiruje, stále mě fascinuje, stále ho chci následovat... Svě kněžství vnímám jako jeho dar a jsem zaň vděčný.

## Rozhovor Aleše Palána s Peterem Žaloudkem / Karmelitánský kalendář 2008

### Čím a kdy Vás oslovila osobnost pátera Damiána?

Bylo mi asi 15 let, na gymnáziu. Byl jsem ve věku, kdy člověk hledá ideály, vzory, životní orientaci. Mnozí se v tomto věku nadchnou pro významné sportovce, nebo umělce. Mě oslovil příběh P. Damiána – jeho nezištná až do krajnosti spalující láska k trpícím...

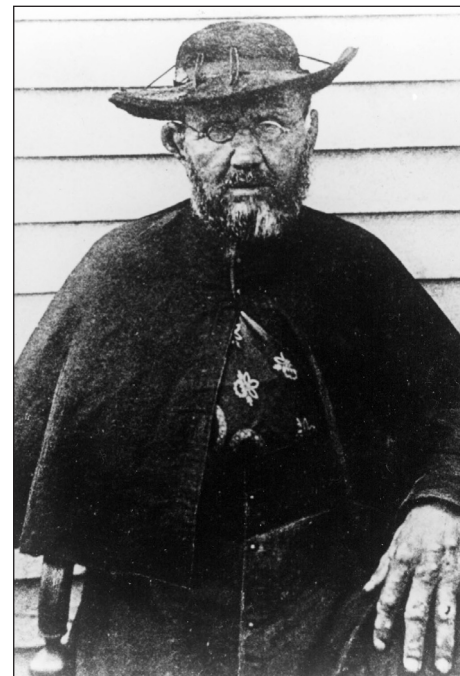
### Už za první republiky byl v Československu otec Damián populární osobností. Dá se vůbec o tak známé osobnosti říct něco nového?

Po období První republiky přišlo období temna. V Československu se dala tajně

sehnat jedině kniha Otec vyhoštěných Wilhelma Hünermanna z roku 1949. Její překlad vyšel v Římě, odkud se pašoval. Nic jiného zde až dodnes nevyšlo. Hünermannův životopis ve mně vyvolal touhu dozvědět se o P. Damiánovi mnohem víc, protože je psán románovým stylem a nezmiňuje se o kritických a historických pramenech. Tak, jako se píší pořád nové knihy o Kristu, jako ve světle nových objevů vznikají neustále nové publikace o významných lidech, tak se zrodila i moje slovenská kniha Aina hemolele – svatá zem – Molokai. Pracoval jsem na ní 8 let. Osmkrát jsem navštívil malomocné v Kalaupapě, studoval v archívech v Leuven (Belgie), Paříži, Římě, New Yorku a na Havaji.

### Dlouhodobě žijete ve Vídni. Můžete ve stručnosti přiblížit, jaký je stav rakouské duchovní literatury?

Rakouský trh je malý, má však vysokou kvalitu. K mezinárodně uznávaným autorům duchovní literatury patří několik biskupů, zejména nedávno zesnulý kardinál König a nynější kardinál Schönborn. Vytrvalému zájmu se nadále těší publikace teologů Karla Rahnera a děkana vídeňské teologické fakulty Paula Zulehnera. Odlišná mentalita Rakušanů se odráží i v jejich způsobech duchovnosti. Knihy tohoto druhu jsou zde – řekl bych – „racionalnější“ a více „technické“, než je tomu u obdobné literatury slovanských národů. Mně tento styl vyhovuje. Myslím, že křesťanství není jen o citech a pocitech, víra velice úzce souvisí také s rozumem a vědomou životní volbou.



## Jaké je povědomí Rakušanů o současné literatuře na Slovensku a v Čechách?

Milan Kundera, Pavel Kohout, Václav Havel jsou autoři všeobecně vysoce hodnocení a známí. Kromě těchto jmen mi však není známo, že by byl překládán jiný český nebo slovenský autor. Po pádu komunismu a hlavně po vstupu Česka

a Slovenska do EU začal oficiální tisk a média o těchto zemích hodně psát. Navzdory všem pozitivním změnám, které nastaly, Rakušané stále o nové literatuře v Čechách a na Slovensku nevědí nic. Ale možná to není jen vinou jejich nezájmu...

### Děkuji za rozhovor.

## Mše pro jednoho člověka

Při svých cestách po světě jsem poznal hodně zajímavých lidí. S mnohými mě dodnes pojí přátelství, píšeme si, a občas se dokonce navštívíme. Mezi své přátele počítám také paní Margo Berdeshewsky z Havaje. To jí vděčím za fotografii, která zdobí titulní stranu mé knihy *Aina Hemolele — svátá zem — Molokai*. Seznámil jsem se s ní při svém třetím pobytu v Kalaupapě. Stejně jako já tehdy pobývala v domě belgického misionáře P. Joseph Hendrikse, který byl naším společným „sponzorem“. Na rozdíl ode mě přijela z nedalekého ostrova Maui, vzdáleného sotva půlhodinu cesty, zatímco já jsem na to potřeboval skoro celé dva dny. Jak mi ale prozradila, ve svém domě na Maui tráví jen polovinu roku, zatímco tu druhou v Paříži.

Margo je totiž umělkyně a pochází z New Yorku. Kdysi začínala jako herečka, hrála dokonce v několika hollywoodských filmech. Později se rozhodla pro kariéru fotografky a poslední dobou v sobě objevuje také spisovatelství. Žije z toho, co napíše a nafotí, a tak přijela do Kalaupapy, aby tu nasbírala inspiraci pro svou tvorbu. Hned jsme si padli do oka. Zaujala mě svou bezprostředností a kromě toho jsem cítil šanci pochytil od ní něco z fotografického umění. Ale ani já jsem jí nebyl lhostejný, už jen proto, že jsem přijel z takové dálky a sháněl informace pro svoje přednášky a knihu.

Ten týden, který jsme společně strávili, patří mezi nejzajímavější v mém životě. Sprátelili jsme se za tu dobu natolik, že mě Margo později navštívila ve Vídni

a absolvovala se mnou sérii přednášek o Molokai po východním Slovensku. Myslím, že toho nelitovala, protože mnohé z jejích snímků se staly slavnými.

Také následujícího roku za mnou Margo přijela do Kalaupapy a tentokrát mi dala letenku na Maui spolu s pozváním k sobě domů. Skutečně jsem pak u ní pobyl tři dny, během nichž jsme navštívili i několik jejích známých. Hned po příletu mi Margo řekla, že by se mnou ráda zašla na návštěvu do jisté rodiny. Prý jsou to lidé, kteří se sem teprve před několika lety přistěhovali z New Yorku. Ano, znám tenhle zvyk bohatých Američanů důchodového věku, stahujících se do teplých krajín na Floridu anebo na Havaj. Zdejší neměnné, teplé podnebí působí blahodárně na jejich zdravotní stav a zároveň odpadájí náklady na topení či teplou vodu v zimě. Pozemky i nemovitosti jsou tu ovšem nepředstavitelně drahé, ba přímo astronomické. Pochopil jsem, že jde zřejmě o zámožnou rodinu, ale stále jsem nevěděl, proč Margo pokládá za nutné, abych tam s ní šel. Cestou se mi to snažila vysvětlit.

Šlo v podstatě o dvě osoby: otce a dceru. Otec byl starý, asi osmdesátiletý muž, vdovec. Jeho dcera byla vdaná a měla dvě děti. Margo se s ní seznámila při různých akcích, které se na ostrově konaly a skamarádily se. Chtěla mě tedy představit své přítelkyni, a zároveň mě seznámit s jejím otcem: „Je to úžasný člověk, uvidíš. Před časem měl mozkovou mrtvici, byl ochrnutý na půl těla. Pomalu se z toho dostává, mluví pomalu, a každý

den tam chodí terapeut, který s ním cvičí. Je to hluboce věřící katolík. Celý život pracoval jako diplomat, před penzí ve Vatikánu, znal osobně Jana Pavla II. a organizoval jeho první cestu do USA.“

Trochu ve mně hřklo, na takovou návštěvu jsem nebyl oblečený. Margo se jen smála, že si dělám zbytečné starosti, že to jsou skvělí lidé a že se na mě těší, že jim o mně vyprávěla, jak jezdím na Molokai, pořádám přednášky o P. Damiánovi, píšu o něm knihu, že jsem bývalým knězem, který se oženil...

Jejich dům byl nový, i na havajské poměry velký, krásně zařízený. Přivítala nás dcera a přinesla pohoštění. Její malé děti si hrály venku. Otec právě cvičil s terapeutem a přišel až za chvíli, s pomocí chodítka. Byl to vysoký, štíhlý muž s hlubokými očima a nádherným pohledem. Bylo zřejmé, že je to vzdělaný, ušlechtilý člověk. Hovořil pomalu, ale srozumitelně. Netrvalo dlouho a vyrukoval s otázkou: „Slyšel jsem, že jste kněz, je to tak?“ Odpověděl jsem podle pravdy: „Jak se to vezme — jsem sice kněz, ale když jsem se rozhodl oženit, byl jsem suspendován a nemohu kněžskou službu vykonávat. Ve svém srdci se však stále knězem cítím. Jsem rád, že smím pracovat v nemocnici, kde bývám v kontaktu s těžce nemocnými a umírajícími lidmi, ke kterým skutečný kněz nemá oficiálně přístup. Také proto se zajímám o obětavý život P. Damiána a chci s ním seznámit co nejvíc lidí.“

To, co potom řekl, mi doslova vyrazilo dech: „Víte, kdysi jsem pravidelně chodil na mši. Teď už nemůžu a vůbec si nepamatuji, kdy jsem byl v kostele naposledy. Rád bych vás poprosil, když jste teď u nás, abyste tu odsloužil mši a podal mi sv. přijímání.“ Když jeho dcera viděla, jak

její otec náhle ožil, prosbu zopakovala a dodala: „Petře, to by byl ten nejkrásnější dárek, který byste mohl tatínkovi dát!“

Dodnes si pamatuji, jak mě zalil studený pot: „Ale to já nemůžu, vždyť jsem suspendovaný!“ Tento člověk, který pracoval ve Vatikánu, však věděl velmi dobře, co to znamená, když je kněz suspendovaný. Vymlouval jsem se, že jsem mši už roky nesloužil, angličtinu ovládám mizerně, nemám misál, hostie ani víno. Ale čím více jsem se snažil z té situace vyvléci, tím více jsem myslel na kněze vězněné v komunistických kriminálech. Ani oni neměli nic z toho, co bych teď potřeboval já. Kolikrát sloužili mši jen sami pro sebe a velmi přitom riskovali. Vždyť jsem to pak od nich slyšel na vlastní uši: „Jen díky milosti Eucharistie jsme dokázali to vězení vydržet...“

Strach z výčitek pomalu ustupoval, touze posloužit tomuto starému člověku, do nitra se mi vracel klid a najednou jsem odhodlaným hlasem zavelel: „Oukej, přineste mi všechno, co tu máte. Především bych potřeboval mešní misál nebo mešní rituál.“ „To bohužel nemáme.“ „Tak alespoň Písmo svaté, zpěvník, nejvzácnější pohár, jaký najdete, chléb a nějaké dobré víno, trochu vody, malý ubrus, svíčku.“ Když to sehnali, vyhledal jsem v Písmu stať evangelia, na papír si napsal věty pronášené při proměňování a některé další texty. Ukázal jsem dceři krátký úryvek z Písma, který přečte, vybrali jsme píseň a mše začala.

Byla to ta nejnetradičnější mše, jakou si lze představit. Ale musím se přiznat, že snad žádnou jinou mši v životě jsem neprožíval tak jako tuto ad hoc improvizovanou. Po rozdání Těla Kristova jsme všichni zůstali tiší. Nikdo si netroufal to ticho porušit. Stále vidím zářící oči starého muže... 2001

## Larisa Bogorazovová / Pět vteřin svobody

V srpnu roku 1968 jsem byl s naší rodinou na prázdninách u prarodičů v Litostrově, malé, pohádkově krásné vesničce na jižní

Moravě. Brzy ráno 21. srpna, mohlo být tak pět hodin, nás otec náhle probudil. Vystrašeně na nás pohlédl a řekl: „Bude

válka.“ Bylo mi tehdy 10 let, sestry byly ještě mladší, a tak jsme na něj jen nechápavě hleděli, co nám to vlastně říká. Dodnes si v paměti živě vybavuju, jak se na jeho tváři zrcadlil strach a zármutek. Podobný výraz měli v obličejí i ostatní dospělí v domě. I když jsme byli ještě děti, pochopili jsme, že se muselo stát něco vážného. Rychle jsme se oblékli a vyšli před dům. Celá dědina byla na nohách. Lidé stáli před vraty svých příbytků a hleděli nahoru na nekonečný řetěz těžkých vojenských letadel, která s obrovským hukotem přelétávala nízko, téměř nad našimi hlavami. Mířila na nedaleké vojenské letiště v Náměšti nad Oslavou a přivázela vojenskou techniku, zásoby a vybavení, jež mělo vydržet celá desetiletí.

Když jsem trochu odrostl, naučil jsem se hrát na kytaru. Podnítily mě k tomu protestní písně tehdy velmi známých, ale zakázaných písničkářů Karla Kryla, Jaroslava Hutky, Vlastimila Třešňáka a dalších. Mnohé jsem si sám pro sebe hrával. Ten rok 1968, i když nakonec k žádné válce nedošlo, se mi vryl hluboko do paměti. Teprve mnohem pozdější událost moje dětské vzpomínky znovu oživila, to když v dubnu 2005 měla v Moskvě pohřeb paní Larisa Bogorazovová.

V roce 1968 nikdo o této ženě nevěděl. Komunistická cenzura pustila ven jen to, co si přály „strana a vláda“. Až o mnoho let později se o ní dozvěděl celý svět. Byla to ona, paní Larisa, která přišla 25. srpna 1968 spolu se čtyřmi přáteli na Rudé náměstí v Moskvě vyjádřit svůj nesouhlas s invazí vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Než stihli rozbalit podomácku vyrobené transparenty, zasáhla všudypřítomná sovětská policie, transparenty zabavila a demonstranty bleskurychle pozatýkala. Kolemjdoucí turisté ani nestihli zaregistrovat, o co vlastně jde. Těch kratičkých pět sekund snahy projevit navenek odpor k invazi mělo brutální důsledek: všichni byli v procesu podobnému frašce odsouzení na čtyři

roky vězení a nucených prací na Sibiři.

Po propuštění nesměla paní Larisa dostat žádnou jinou práci než práci uklízečky, kterou vykonávala až do odchodu do důchodu. V rozhovoru, který později poskytla jednomu českému novináři, kromě jiného přiznala: „Těch pět vteřin na Rudém náměstí patří mezi nejkrásnější chvíle mého života. Už nikdy potom jsem nepocítila tak nádherný pocit svobody, jako právě tam.“

Kdybych měl odpovědět na otázku, kdo je v mých očích hrdina, bez dlouhého přemýšlení bych jmenoval paní Larisu a její čtyři přátele. Víím, že každý den všude na světě má své malé, nenápadné, skryté hrdiny a že to jsou lidé, kteří se snaží svědomitě a poctivě vykonávat běžné práce a plnit svoje povinnosti. Takových hrdinů chodí i kolem nás hodně, jen si to bohužel většinou neuvědomujeme. Představa, že hrdinou je ten, o kom píší noviny, informuje televize či rádio, anebo ten, kdo vykonal cosi velkolepého, nám brání nahlížet věci srdcem, které jediné dokáže pravdivě rozpoznat velikost člověka, bez pozlátka a fanfár.

O paní Larise mlčela média celá desetiletí. Teprve po pádu totalitního režimu v Sovětském svazu se o ní a mnoha jí podobných začalo psát. Jenže to už byli v pokročilém věku, nebo dokonce mrtví, a o jejich osudech se už nikdo víc nedozví. Ještě štěstí, že existuje někdo, komu není žádný lidský osud lhostejný, Bůh, jenž jediný vidí do srdce člověka, zná jeho nejniternější úmysly a tužby. Je štěstím pro lidstvo a celé budoucí generace, že v každé epoše, tedy i dnes, žijí na světě jedinci, kteří dokážou jít proti proudu, následovat hlas svého svědomí, kteří navzdory překážkám, podrazům, neúspěchům, utrpení, mnohdy i týrání a obětování vlastního života žijí čestně, s nepokřivenou, nedeformovanou páteří. Díky několika spravedlivým zachránil kdysi Bůh v příběhu Starého zákona Sodomu a Gomoru před záhubou (1 Moj 18-23). Díky paní Larise a jí podob-

ným dostává lidstvo další šanci k přežití. Její nádherný příklad a oběť čistého života jsou jedinou zárukou toho, že Bůh na nás nezapomněl, i když mnohdy podléháme dojmu, že se náš svět řítí do záhuby.

Na pohřeb paní Larisy přišly stovky

lidí. Nebyl mezi nimi ani prezident, ani jiný představitel dnešní tzv. demokratické ruské vlády. Nezáčastnil se ho bohužel ani jediný politický zástupce z Čech nebo ze Slovenska. Jenom Václav Havel zaslal pozůstalým soustrastný dopis. **2006**

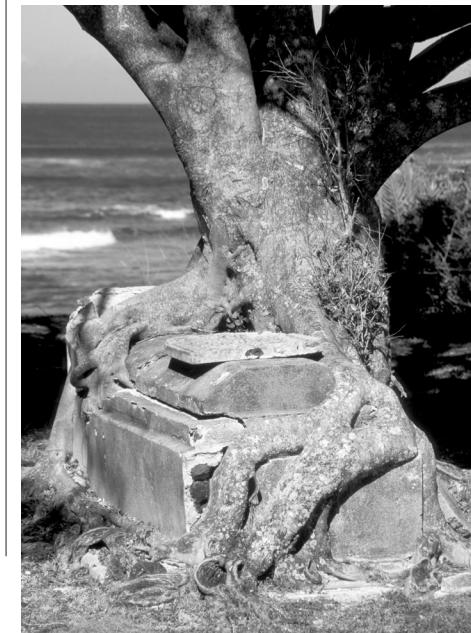
## Dva dni na Havaji v roku 2004

(pondelok a utorok, 17.-18. mája 2004 na ostrove Havaj – Big Island)

Z Kalaupapy som odlietal v pondelok ráno o 9:00 hod. Do lietadla sme nastupovali dvaja: okrem mňa i jeden asi 75ročný pacient Peter Keole. I tohto pána poznám, fotil som ho asi pred tromi rokmi. I pán Peter Keole je na vozíku. Bol elegantne oblečený, celý v čiernom, skoro ako kňaz. No i ta čierna košeľa mala havajské motívy: väčšinou sú to kvety, korytnačky alebo ryby. Spolu s pilotom sme mu pomáhali usadiť sa, potom som ho práčne priväzoval na sedadle, lebo ani ja som poriadne nevedel, ako mám tie dva záchranné pasy použiť. Mali sme z toho obaja srandu. Než som nastúpil, prišli sa so mnou rozlúčiť ešte Lon a Ellen. Ja som sa s nimi už rozlúčil deň predtým, v nedeľu popoludní. Strávil som u nich asi dve hodiny a nepočítal som, že ešte prídu. Lúčili sme sa ako veľmi blízki priatelia, skoro sme u toho až plakali. Bolo to naozaj veľmi srdečné a ja som naďalej rád, že mám takýchto veľmi sympatických priateľov v Kalaupape.

Keďže sme vzlietli s meškaním, prileteli sme i do Honolulu neskoro. Skoro som mal problém stihnúť ďalšie, tentoraz už veľké lietadlo do Hila. Totiž časovo by som to i bol stihol, lebo odlietalo o 10:15 hod. No problém je v tom, že po 11. septembri 2001 robia Američania nepredstaviteľné, skoro až osobné prehliadky na letiskách, asi tak, ako tomu bolo kedysi za komunizmu u nás. Našťastie to však nebolo také zlé. Lietadlo som chcel stihnúť i preto, že som mal už vopred objednané v požičovni aut v Hile malé auto, ktoré som si mal vyzdvihnúť o 11:15 hod a chcel som tak využiť každú minútu. Chodíť po

Havaji „a piedi“ by bolo určite krásne a ja by som tomu určite dal prednosť a ušetril pritom i kopu peňazí. No, pokiaľ je človek limitovaný časom a chce toho stihnúť viac, ako tomu bolo u mňa pri mojej ceste, nemá inú možnosť, len si požičať auto. Na Havaji totiž neexistujú ani vlaky ani autobusy. Keby som tam mal tráviť iba čistú dovolenku, asi by som sa uskromnil s jednoduchým cestovaním. Auto som si teda vyzdvihol a vybral sa najprv na obchôdzku do Hila, starodávneho a snáď i najkrajšieho havajského mestečka vôbec. Ma dokonca i vlastnú univerzitu. Turisti sa však tomuto mestu vyhýbajú. Na Big Island, ostrov Hawaii, chodia turisti hlavne kvôli sopkám a kvôli nádherným plážam v oblasti KONA. Ináč tam skoro vôbec ne-



Prastarý hrob malomocného objímá letitý strom.  
(Foto z archivu autora)

chodia. Tento ostrov je totiž dosť drsný, v jednej časti stále prší, a druhá je zase suchá a potom sú tam sopky. Mne sa však práve táto jeho rozmanitosť najviac páči. Hilo je však i smutné mesto. Za posledných 100 rokov ho trikrát postihli katastrofy: Najprv, na začiatku storočia, prišla obrovská vlna tsunami a zničila hodne budov a zahynulo mnoho ľudí. Potom, o niekoľko desiatok rokov neskôr, láva zo sopky Mauna Loa zničila časť obydľí a ľudských životov. No a potom znovu, v roku 1941 prišla ďalšia vlna tsunami (ako reakcia na nejaké podmorské zemetrasenie či výbuch podmorskej sopky, ktorá môže byť vzdialená i niekoľko tisíc kilometrov). Viete si len predstaviť tu nesmiernu silu, keď takáto sopka po tisícoch kilometroch ženie pred sebou tu nepredstaviteľnú masu vody! To je teda niečo! No, ale Hilo sa vždy akosi z týchto katastrof otriaslo, ľudia sa tam vždy usadzovali a vždy si stavali svoje malé domčeky. A tak mi Hilo pripomína tak trochu akoby veľkú dedinu, je však mestom a ja sa tam vždy rad vraciam.

Potom som sa už vydal na cestu k P. Georgovi. Býva v oblasti, ktorej sa hovorí VOLCANO. To je tá oblasť, ktorá priťahuje ľudí z celého sveta, hlavne tých, čo sa zaujímajú o sopky. Je to oblasť rozprestierajúca sa asi na rozlohe 30 km štvorcových. Možno i viac. Zároveň okolo týchto sopiek, vo výške skoro 2000 m je snáď najideálnejšie podnebie pre bývanie na Havaji. Nie je tam už tak horúco, často tam prší či mrholí. Je tam teda chladnejší vzduch, veľmi svieža a krásna vegetácia no a na mňa to zapôsobilo blahodarne i preto, že som sa konečne, po veľmi dlhom čase, dobre vyspal. Šiel som spať po deviatej večer a vstaval som ráno o šiestej. V Kalaupape som totiž jednak kvôli horúčavám, ale i z akéhosi strachu pred stonožkami, noci len tak napol prebdel a napol prespal. Tak si viete predstaviť, ako dobre mi ten spánok padol. Stretnutie s P. Georgom bolo veľmi otcovsko-bratsko - srdečné. Poznáme sa už šesť rokov, vždy

ho navštevujem, píšeme si listy a mám dojem, že čím dlhšie sa poznáme, tým viacej si rozumieme a tým viacej sa aj poznáme. Po asi hodinovom rozhovore a vzájomnej diskusii začal chystať P. George slávnostnú večeru. Na večeru prišli ešte traja ľudia, jeho priatelia, Havajci. Bol to pre mňa zážitok ich počúvať. Avšak problém bol v tom, že som začal už po osmej hodine „odchádzať“. Nemohol som prekonať hroznu únavu a spánok, stále mi odkvácavala hlava. Občas som vstal, spravil pár krokov. Všetci sa mi smiali, mali však so mnou súcit a poslali ma spať. Mňa to mrzelo dvojnásobne, lebo človek nemá tak často možnosť byť v spoločnosti rodených Havajcov a počúvať rôzne historky z bežného života. Ale čo sa dá robiť, už to naspäť nevrátim. Ráno som vstal ako srnka presne v 6:00 hod (natiehol som si budík) a vyrazil do Volcana pozrieť sa na sopky zblízka. Mal som na to vážne dôvody, vyraziť tak zavčasu:

- 1) Chcel som vidieť východ slnka nad krátermi.
- 2) Chcel som sa vyhnúť návalu turistov, ktorí tam prichádzajú až po 8:00 hod.
- 3) Chcel som sa vyhnúť plateniu za vstup, do tej oblasti sa platí 10 \$, ale až po 8:00 hodine, keď tam prídu pracovníci národného parku a sadnú si do búdok pri vchode do tejto oblasti.

A tak som si vychutnával Kilaueu a iné krátery z najbližšej novej blízkosti úplne sám. Žiaľ bolo pod mrakom, akási zvláštna hmla, takže východ slnka som nezažil tak, ako som si to predstavoval. No aj tak to bolo úžasné. Keď do tejto oblasti vojdete, vedie tam cesta, dá sa ísť autom alebo peši, je to ako keby ste prechádzali cez nejakú magickú čiaru: z oblasti života a vegetácie a spevu vtákov atď. do oblasti mŕtvej, čiernej lávy. Miestami je ta láva čierna ako uhoľ, miestami je sivá. Čím je mladšia a sviežejšia, tým je černejšia a tvrdšia, bez znakov života. Miestami vyzerá, ako keby to bol čierny stuhnutý puding. Miestami zase vyzerá ako hrudka čerstvo pooraného poľa, avšak tie hrudy

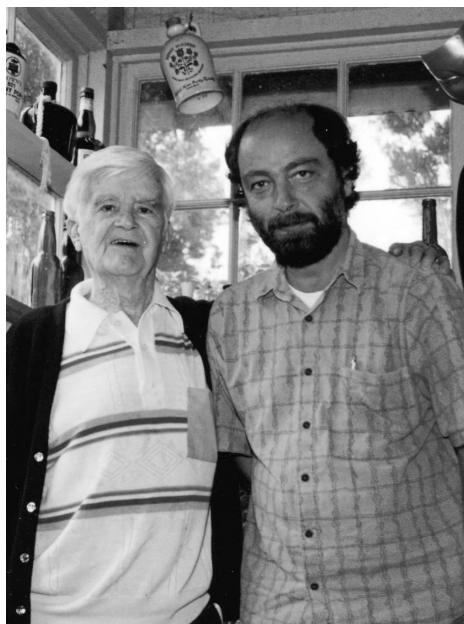
sú tvrdé, je to stuhnutý kameň. Čím je zase ta láva staršia, tým viacej sa začína drobiť, lámať, vytvárajú sa obrovské kryhy, asi tak, ako keď sa lámu ľady na Antarktíde. V týchto zlomoch sa vytvárajú podivné útvary a v týchto zlomoch začínajú rásť prvé byliny. Vypozoroval som, že sa vždy jedna o tri druhy rastlín. Je to pre mňa jeden z tunajších zázrakov, môcť vidieť, ako vzniká v tejto tvrdej pôde nový život. No, kým sa z takejto lávy stane úrodná pôda, potrvá to niekoľko storočí. Na mnohých miestach vychádzajú zo zeme pary, niekde v obrovských návaloch ako kedysi pri párných lokomotívach, ale v oveľa väčšej intenzite a množstve. Miestami zase vychádza zo zeme síra, a všetko dookola je žltkasté a nepríjemne to zapácha. Niekde sú zase celé plochy ohraničené drôteným plotom a so zákazom vstupu do oblasti, lebo tam vychádza zo zeme jedovatý plyn. Pomaly som prechádzal autom, sem tam zastavil, šiel sa prejsť a spravil fotografiu. Chcel som zísť autom až na miesto, kde cesta končí, lebo ju tam v roku 1995 prerušila a zaliala láva. Na tomto mieste som už raz bol a šiel odtiaľ peši až k miestu, kde láva vteká do oceánu. Videl som však, že to časovo nezvládnem, a tak som sa otočil a vrátil naspäť k P. Georgovi, aby som mal určitú časovú rezervu pred príchodom Doriana Weisela. P. George už pre mňa chystal raňajky: vaječnú omeletu, pečený chlieb a kávu. Mal som sa ako hosť u neho naozaj kráľovsky! Presne o deviatej prišiel Dorian v starom Jeepe Cherokee. Bol oblečený - po slovensky by sme povedali - ako trhan, bolo vidieť, že manuálne tvrdo pracuje. Vyzeral hneď na prvý pohľad sympaticky: usmievavo, ostrieľaný chlapík, asi medzi 55-60 rokov. „You must be the famose Peter Zaloudek“ povedal mi, keď mi podával tvrdú chlapčeskú ruku. Podobným komplimentom: „You are the famose Dorian Weisel“ - som mu odvetil. Usmiali sme sa a šli dovnútra. P. George, ktorý bol celý čas s nami, nám obom ponúkol znovu kávu. Dorian

sa na ňu veľmi tešil. Takže sme dostali dva poriadne hrnčeky (žiadne vyčákané šálky) a popíjali sme. Aj P. George zaujímal, ako sa Dorian dostal k foteniu sopiek. Obaja sme si mysleli, že pracuje pre Národný americký park. Povedal, že nie, že spravil pre nich pár záberov a potom publikáciu tých troch kníh. Že je pôvodom „carpenter“ - tesár - a prišiel kedysi dávno s manželkou na Havaj z Kalifornie. Majú dve deti a päť vnúčat. Cele roky pracoval ako tesár pre jednu firmu, ktorá stavala na Havaji drevené domy. Keď však pred 10 rokmi vypukla sopka, bol z toho tak fascinovaný, že to okamžite chcel vidieť. Jeho šéf mu povedal, že ak sa nevráti do práce, dá mu výpoveď. A dal mu výpoveď, lebo Dorian v tom momente zaujímali sopky oveľa viacej, ako čokoľvek iné na svete. Povedal doslova: „Tu sa rodí nová zem, tu sa pred našimi ľudskými očami deje zázrak, tu Boh tvorí a ja sa mám motať okolo stavieb domov?“ Mal doma starý foťak, ale fotiť nevedel. Spravil pár záberov, ale nestali za nič. Od rána do večera bol pri chrlení lávy. Jeho žena mu vtedy povedala, keď už tam toľko chodíš a tak blízko (chcel byť čo najbližšie, že sa mu nikdy nič nestalo je tiež zázrak) tak sa aspoň nauč fotiť, nech to stojí za to. Naučil sa. Stále len fotil a fotil, bol amatér, skúšal nové možnosti. Stal sa z neho „samouk-profík“. Jeho jedinečnosť je v tom, že sa dostal tak blízko a riskoval svoj život. Preto tie neopakovateľné zábery. Robil ich však všetky z obrovskej úcty k Bohu a stvorenstvu, i keď nie je veriacim človekom na spôsob katolíckej či protestantskej viery. Keď toto všetko tak rozprával, obľúbil som si ho a bol som veľmi rád, že som našiel pred 8 mesiacmi odvahu a napísal mu email. Pár ľudí mi vtedy hovorilo, že som blázon, že si trúfam, písať takému slávnemu fotografovi. Ja som si však vtedy nemyslel, že si trúfam. Chcel som mať iba čo najkvalitnejšie zábery pre svoju knihu. Teraz ich už mám napálené na cédéčku. Som rád, že tých 375 \$, ktoré za 5 záberov poža-

doval, som mu dal a vôbec toho nefutujem, i keď samozrejme zatiaľ si všetko i ja platím sám. Takže nepočítam s tým, že mi raz niekto preplatí to, čo som do všetkých mojich ciest investoval. Ale ja po tom ani netúžim. Túžim iba po tom, aby moja kniha bola dobrou knihou a aby dokázala osloviť a povzbudiť ľudí. That's it...

Keď Dorian odišiel, šli sme s P. Geomgom na návštevu 92 ročného pána Emmeta Cahila. Tento pán napísal koncom 70. rokov knihu: „Yesterday at Kalaupapa“. Bola to prvá zo zahraničných kníh, ktorá ma pri mojej prvej návšteve na Havaj oslovila. Trochu ma tiež inšpirovala na moju knihu. I keď moja je úplne odlišná. No od tej doby, čo tu knihu poznám, som mal k pánovi Emmetovi veľkú úctu. Netušil som, že je skoro susedom P.Georga, ktorý ho raz za týždeň navštevuje. Pán Cahil spravil na mňa úžasný dojem: veľmi jemný, študovaný a vzdelaný človek, napriek svojmu vysokému veku a jednej mozgovej porážke, z ktorej sa dostal, práve dokončil dve historické knihy na havajskú tému a chystá sa ich vydanie. I on navštívil mnohokrát Kalaupapu, no nikdy nemal možnosť tam pobývať, tak ako ja. Bol teda prekvapený, ako sa mi to podarilo. Diskusia s ním, jeho zážitky, veľmi živé a konkrétne, sa miešali s mojimi. Mohli sme takto rozprávať hodiny. P. George a jeden ošetrovateľ, ktorý sa o pána Cahila stará, len počúvali a neverili (asi) vlastným ušiam. Pán Cahil je už niekoľko rokov

vdovcom. No museli sme rozhovor ukončiť. Na kus papiera (nič iné som po ruke nemal) mi napísal tuto dojemnú vetu: „To Peter Zaloudek, whom I wish I had met many years ago. With warm aloha, Emmett Cahil, 18. 5. 2004.“ Po tomto stretnutí ma pozval P. George na obed. Chcel so mnou ešte hovoriť, ale ja som dojatím už nebol schopný vydať zo seba žiaden hlas... Boli to pre mňa veľmi silné zážitky, najradšej by som bol iba v tichu sedel, ani jest sa mi nechcelo... 20. mája 2005



**Mili priateľé,** pani Anna Malášková se nedávno dožila 90 let. Já jsem podstatně mladší a zřejmě není v kostele nikdo, kdo by se jí počtem let vyrovnal. Co můžeme říci o člověku, který nás svým věkem převyšuje? Co můžeme říct, nebo lépe řečeno, co nás, mnohem mladší, opravňuje mluvit o jiných, mnohem starších? Vždyť o tom všem, co prožili, nemáme většinou ani zdání, známe jen ten poslední úsek jejich života, který probíhal paralelně s na-

ším životem, a i tyto naše vědomosti jsou velice chabé a subjektivní, podle toho, v jak blízkém vztahu jsme k takovému člověku byli.

Mé zkušenosti jsou tedy také velice skromné. Paní Maláškovou jsem znal jen něco málo přes dvacet let. Předcházejících sedmdesát let jejího života znám jen z jejího vyprávění nebo ze vzpomínek jejích dětí. Mohl bych to říct ještě jinak: Nemám zdání o tom, jak se na začátku minulého

století žilo těsně po zániku carství v Rusku. Nemám zdání o tom, jak se žilo v tehdejších východním Polsku. Nemám zdání ani o tom, jak se žilo v ruskými komunisty ovládané Ukrajině a nemám ani zdání, jak se žilo ve fašisty okupované Ukrajině. Tímto prostředím si paní Malášková prošla, neboť se tam narodila a vyrůstala. Z jejího vyprávění jen vím, že to byl život velice, velice těžký. Zažila si šikanu, pronásledování a dokonce i vězení - jak od Rusů, tak od fašistických Němců.

Nemám zdání o tom, co si musela prožít jako voják — žena v uniformě v armádě Ludvíka Svobody, když postupovali spolu s Rusy a osvobozovali okupované území Ruska, Ukrajiny, Slovenska a Čech, než přijeli a byli oslavováni spolu s manželem, plukovníkem a vojenským soudcem Janem Maláškem, do Prahy.

Nemám zdání o tom, co prožívala, když se brali na Dukle v palbě kulometů, za výbuchů granátů, v masakru zohavených lidských těl.

Nemám zdání o tom, jaký strach a nejistotu prožívala, když šlo o život už ne jenom jí, ale také jejímu manželovi.

Nemám zdání o tom, co prožívala, jak se cítila, když se jako volynská Češka, po matce Polka, narozená a žijící dosud jen na Ukrajině, najednou ocitla v Praze, v českém velkoměstě. Vlastně přistěhovalkyně, skoro bychom mohli říci — emigrantka... Dokázal bych pochopit, jakou posilou byla pro ni láska jejího manžela a brzké narození jejích čtyř dětí. Ale už nemám zdání o tom, co prožívala, co si vůbec myslela, když do února 1948 byli i s manželem v této zemi oslavováni jako hrdinové, po komunistickém puči přišla degradace. Její manžel byl zbaven všech funkcí vojenského soudce na Ministerstvu armády jen proto, že odmítl vstoupit do komunistické strany: „Jsem věřící člověk, vím, jaké zlo napáchala tato strana v Sovětském svazu, a nikdy nemohu být členem této zločinecké strany.“ Co si jen tehdy mohla myslet? Vždyť pro tuto republiku

obětovali do té doby vše, nezištně, riskovali své životy! A co si mohla myslet, když je nejen degradovali a zbavili všech funkcí a vyznamenání, ale na výstrahu pro jiné je vystěhovali i s malými dětmi do severočeského pohraničí, do vesnice, ze které předtím vyhnali sudetské Němce?! Takto se zacházelo s těmi, kteří z těch nejčistších a nejušlechtilejších důvodů byli ochotni se všeho vzdát...

Nemám zdání, co prožívala, když pak museli žít se třemi malými dětmi v bídě a její manžel, vysokoškolsky vzdělaný, pak musel pracovat jako dělník, kopáč, či závozník nákladňáků.

Nemám zdání, co prožívala, když ve škole šikanovali jejich děti za to, že nejsou v pionýru, že chodí do kostela, a ani jednomu z nich nebylo dovoleno jít studovat byt jen na střední školu; teprve po mnoha odvoláních jim to bylo posléze umožněno. Možná se tehdy utěšovala tím, že ještě dopadli dobře, protože Jirka, bratr jejího manžela a středoškolský profesor, byl ve vykonstruovaném procesu odsouzen na 20 let vězení v Leopoldově. Ale taková byla tehdy doba. Co bylo černé, muselo být označené jako bílé a bílé bylo nositelem takové barvy, jakou určovala tehdejší moc.

Nemám však zdání ani o tom, co prožívala, když se zamýšlela nad tím, v jaké zemi to vlastně žije!

Těch křivd, kterých se jí neprávem celý život dostávalo, bylo tolik, že se snad ani nedají spočítat. Co jí dávalo sílu je překonávat? Co jí dávalo sílu žít ten svůj život? Cožpak nebývá v životě dost takových lidí, kteří tato příkoří nezvládají a končí buď na psychiatrii nebo se upijí alkoholem? Ani jedno ani druhé. Po ta léta, co jsme se znali, mi vždy velice živě připomínala starozákonního Joba — člověka bohabojného a hluboce věřícího. Přesto, že Bůh na něho dopustil nemoci, ztrátu ženy, dětí a majetku, nikdy neprestal Boha chválit a děkovat mu. Paní Maláškovou jsem poznal jako člověka s nesmírně hlu-

bokou vírou. Takových lidí jsem v životě potkal jen velice málo. Na smrt se připravovala celý život, slýchal jsem ji mluvit o tom, že se už těší na život na „té jiné planetě“. Často mluvila o smrti, ne však s nějakým patosem či strachem, ale tak, jak jsem na to zvyklý u svatého Františka z Assisi: o sestře smrti. Před dvěma lety, nic tehdy nenasvědčovalo tomu, že by mohla zemřít, mi řekla: „Petře, prosím, na moje parte jednu napiš tuto větu: Děkuji Pánu Bohu za to, že mě celý život doprovázel, že mi pořád dával možnost být v kruhu dobrých a milých lidí, že jsem zažila mnoho hezkého a dobrého. Zároveň mu ale děkuji i za všechny trpké chvíle, protože mě přiváděly blíže k Němu.“

Tu větu jsem si tenkrát zapsal, ale pořád mi rezonuje v uších: pořád skrze ni vidím, vnímám a slyším paní Maláškovou a celý její život. I těch předcházejících 70 let, která neznám. Kdybych ji býval osobně nepoznal, kdybych nevěděl o její víře, o klidu, lásce a pohodě, které vyzářovala, možná by mi ta věta vyzněla jen

stroze. Já však vím, že je v ní skrytý celý její život. To všechno těžké, příkré, bolestné dokázala nést pro svou hlubokou víru v Boha a Pán Bůh jí její víru odměňoval tím, že dokázala prožívat a vnímat malé, všední radosti, nepatrné okamžiky setkání s lidmi, uprostřed kterých se cítila dobře a jistě. Na vlastní kůži poznala, že i v těch nejvšednějších okamžicích k nám promlouvá Bůh. Tyto okamžiky jsou jako drahé diamanty — někdy se ohlížíme po čemsi cenném a drahém, ale ty skutečné diamanty jsou jakoby malé kapičky tekoucí vody, které se zachytávají na naší kůži vždy, když si myjeme ruce. Vmžiku jsou pryč. Zůstávají však po nich vlhké a čisté ruce...

Paní Malášková, nezbyvá mi jiné, než vyslovit svůj dík Pánu Bohu za Vás, že mi dal možnost se s Vámi setkat a Vás potkat. To já jsem ten, který teď musí děkovat, protože pevně věřím, že se již radujete ze setkání s Ním.

Requiescat in pacem.

**Čebín, 9. 7. 2011**

### Dítě bez domova?

Vánoce jsem prožil v Praze, neušly mi informace z denního tisku. Jak už to v této sváteční době bývá, média jsou mnohem mírumilovnější než v jiné roční době, a pokud přinášejí zprávy o neštěstích, katastrofách či utrpení lidí, dělají to s taktem a určitou snahou vyvolat v posluchačích zamyšlení a diskusi nad hodnotami tvořícími humánnější společnost. A tak mě několik dnů před štědrým večerem, naposledy 23. 12. 2009 v Lidových novinách, zaujaly informace o nejmladší bezdomovkyni v České republice, teprve 5leté Jitce z Brna. Pár dnů před štědrým večerem ji objevila brněnská policie spolu s matkou a jejím přítelem v jedné bezdomovecké kolonii v Brně-Maloměřicích. Žili v prostorech bez vody, kanalizace, elektrifikace, na jedné zahrádě v chajzdě poskládané ze starých cihel, dřeva, plechu, plachtoviny.

Ušmudlaní, špinaví, neupravení. Tak na mne zapůsobili ze záběru televizních kamer. Na první dojem smutná zpráva. Jak je to možné? O tom, že takhle žijí Romové na východním Slovensku, všichni víme, a nevzrušuje nás to. Ale že takto žijí „bílí“ uprostřed „bílych“ velkoměsta? Že by nový fenomén, který doposud neznám? To, co mne však zaujalo ze všeho nejvíc, byly informace, které přicházely později, a další podrobnosti tohoto případu. Zmíním se jen o tom, co považuji za nejzávažnější: to dítě bylo dobře živěné, bylo veselé, příjemné povahy a kamarádké. Když ho začali zkoumat psychiatři a psychologové, jestli nemá nějaké vady či traumata, došli k fenomenálnímu objevu — nejenomže nemělo narušenou psychiku, bylo vědomostně na vysoké úrovni, citově zcela vyzrálé, bylo zřejmé, že se mu jeho matka

věnovala a vychovávala ho. Na otázku: „Co jsi dělala celé dny?“ — odpověděla: „Hrála jsem si s maminkou, povídali jsme si, maminka pořád něco vymýšlela...“ Bylo zcela evidentní, že to dítě není psychicky vůbec vykojené či poškozené, právě naopak. Oplývalo životem a radostí. Protože bylo však nalezeno mezi bezdomovci, hrozilo její matce odsouzení za zanedbání výchovy za to, že svému dítěti neumožnila materiální zabezpečení. Krátce po nalezení byla matka zatčena a dítě provizorně umístěno do dětského domova. Po tom, co pronikla na veřejnost informace, že matce hrozí soud, se o slovo přihlásili zmínění psychologové. Z jejich reakcí vybírám toto podstatné: „Než k takovému soudu dojde, měli bychom si položit otázku, zdali hodnoty, na kterých jsme postavili naše zákony, dle kterých má být teď matka odsouzena, jsou správné. Kolik dětí dnes strádá jen proto, že nikdo z rodičů na ně nemá čas, protože jsou plně

vytížení pracovní činností. Přitom mají ty děti vše: teplý a komfortní byt, spoustu hraček, počítače. Nemají však někoho, kdo by si s nimi hrál, povídal si s nimi, vysvětloval jim věci a byl jim vždy nablízku, když někoho potřebují. Co je pro děti důležitější, aby z nich vyrostly zralé a vyrovnané osobnosti: to, že žijí v materiálním zabezpečení a přitom strádají citově i duchovně, anebo to, aby nejdříve pocítily, co je to láska, harmonie rodiny, atmosféra jistoty a uvolněnosti?“

Já osobně jsem rád, že do procesu dalšího osudu Jitky z Brna a její matky zasáhli psychologové a nejen chladné zákony. Ty zákony, doufám, budou řešit situaci, do které se matka dostala. Vše ostatní však kéž je jakýmsi vykičňíkem pro tuto dobu, pořád víc a víc uspěchanou až uštvanou v honbě za ještě větším blahobytem a ziskem, přehlížející to, co je v životě podstatné, tak jako sůl či kyslík: lidský cit a láska.

**2009**

### Světobčan Jakov Bararon aneb S ruksakem přes celý svět

Že život píše příběhy, jaké by si člověk nevymyslel, jsem se ve svých textech zmínil již mnohokrát. Na klinice, kde pracuji, se denně setkávám s množstvím lidí, kteří tam po několik týdnů docházejí na terapii, a to je dostačující doba na to, abych se mnohé dozvěděl, aniž bych se ptal. Lidské osudy mne zajímají, a ti kdož se mi s nimi svěřují, možná přede mnou nemají tolik zábran jako před jinými.

Podobně jsem se seznámil i s Jakovem Bararonem. Toho sympatického, usměvavého muže, hovořícího trochu těžkopádnou němčinou, z něhož vyzáruje optimismus a radost, upoutaly mé fotografie, které momentálně visí na stěnách naší nemocnice. Až při našem rozhovoru jsem zjistil, že on je na rozdíl ode mne skutečný umělec, známý malíř, který vystavoval snad již na všech kontinentech. To, čím si v životě prošel, už tolik optimistické není.

Co zažil tenhle člověk, který je ztělesněním optimismu a radosti?

Narodil se v roce 1939 v Bělehradě zámožným židovským rodičům, majitelům firmy, v době, kterou mu nadělil osud. (Slovo osud zaznívá z jeho úst velice často.) Začátkem druhé světové války fašisté Srbsko okupovali, Židy svázeli do koncentračních táborů nebo vraždili. Otce malého Jakova popravili, matku odvezli do koncentračního tábora v Mauthausenu. Chlapce se ujala srbská rodina zaměstnanec, který před válkou pracoval ve firmě jeho rodičů. Matce se podařilo koncentrák přežít, po válce se do Srbska vrátila a svého syna, kterému v té době bylo už sedm let, vyhledala. Ve snaze zapomenout na krutosti války a vyvlastnění firmy odešli se synem do Francie. Odtud se po několikaletém pobytu rozhodla, podobně jako mnoho dalších souvěrců, pro odchod do nově vzniklého státu Iz-



rael. Jakov si tam rychle zvykl, byl dobrý žák a rychle se zdokonalil v hebrejštině a pomalu se chystal na vojenskou službu. Jenže matka si v Izraeli zvyknout nedokázala, a nakonec se v roce 1957 rozhodla pro návrat do Jugoslávie. Jakov šel s ní. Dnes říká: „Es war ein fataler Fehler (byla to má osudná chyba), měli jsme zůstat v Izraeli, matka by si časem určitě zvykla, a mohli jsme být uchráněni mnoha jiných křivd.“

V Sarajevu absolvoval střední školu zaměřenou na užité umění a pak i obor grafiky a designu na vysoké umělecké škole. Díky zvláštnímu stipendiu dostal v letech 1961—1966 možnost vystudovat slavnou Academie des beaux arts v Paříži. Po jejím dokončení působil jako grafik a malíř. Pak přišla válka v roce 1992, rozpad Jugoslávie a krutosti jednoho balkánského národa vůči druhému. Jakov ani jeho matka, stigmatizovaní hrůznými prožitky světové války, nedokázali této vzájemné genocidě přihlížet a rozhodli se pro další útěk. Dostali vízum přes Rakousko do Kanady. Jakov byl v té době již proslulým malířem, kterému při rozpoutání války na Balkáně nabídlo hned několik rakouských umělců přístřeší. Přemlouval tedy matku k cestě do Rakouska, ne až do Kanady. Ale matka, která zažila rakouský koncentrační tabor, o tom nechtěla ani slyšet a uchýlila se do švýcarského Vevey, kde jí byl poskytnut azyl, zatímco Jakov se usídlil ve Vídni a pokračoval tam ve své tvůrčí činnosti.

Svou matku, která ještě stihla napsat o osudu své rodiny knihu, pravidelně navštěvoval až do její smrti v roce 2002. „Jenže koho dnes zajímá holocaust,“ podotýká.

Jakov je sám nyní poznamenán těžkou nemocí. Přesto a přes veškerá utrpení, která spolu s matkou podstoupili, zůstal pozitivním a nezatrpkým člověkem a prý byla taková i ona. Když se ptám, jak je to možné, odpovídá mi: „Ani nevím. Jsem si ce Žid, ale nikdy jsem nepatřil mezi velké

praktikanty naší víry. Jestli mám v sobě něco pozitivního, tak je to osud a ti moji předkové, hlavně matka.“

A pak mi vyprávěl příběh, který prý nejlépe vystihuje, jaká jeho matka byla: „Když jsme po druhé světové válce utíkali do Paříže, kde nám byl přislíben azyl, měli jsme s sebou jen dva kufry, v nichž bylo celé naše tehdejší jmění. V Miláně, kde jsme přestupovali na vlak, musela matka koupit jízdenky do Paříže. Na nádraží bylo hodně lidí, a tak mi povídá: ‚Hele, teď tady stůj, ani se nehni z místa, hlídej ty dva kufry, já hned přijdu.‘ Jenže já byl tehdy malý kluk, ani ve snu mě nenapadlo, co by se mohlo stát, a tak jsem jen čuměl na ten ruch kolem sebe a ani si nevšiml, že zavazadla někdo ukradl. Když se matka vrátila, vykřikla, kde jsou ty kufry. Začal jsem brečet, že nevím. Matka se však okamžitě uklidnila a řekla: ‚To nevádi, hlavně že se ti nic nestalo. V Paříži nám snad nějaké hadry dají.‘ Šli jsme pomalu k vlaku a vtom nás doběhli dva četníci. Vedli mladého muže, který nesl naše kufry. Ptali se, zdali to nejsou naše zavazadla, že se jim ten člověk zdá podezřelý. Matka mi nenápadně stoupla na nohu, abych mlčel, a četníkům odpověděla: ‚Ne, to nejsou naše kufry, asi opravdu patří tomu pánovi.‘ Pak mě vzala za ruku a odcházeli jsme pryč. Po chvíli nás doběhl ten mladý muž, v očích měl slzy. Četníci ho pustili a on hnán výčitkami svědomí nám naše kufry vracel. Úpěnlivě prosil o odpuštění. Matka se na něho podívala a řekla: ‚To nic není, všechno je v pořádku.‘ Vzala kufry a mohli jsme pokračovat v cestě. Už nikdy pak o tom nemluvila.“ Jakov se odmlčel a pak dodal: „A taková byla celý život. Pořád jen odpouštěla a zapomínala. Jen na koncentrák v Rakousku zapomenout nedokázala.“

Jemný hlas pana Bararona ztichl. Hleděl jsem na jeho usměvavou tvář. Najednou se mě zeptal, protože i on ví o mých nemocech: „Víte, který lékař by nám mohl pomoci?“ Chvilí bylo ticho a pak jsme oba

zároveň vyhrkli: „Pán Bůh, jiný lékař na světě nám nepomůže...“

Inu, ponechme teď mé i jeho zdraví stranou. To, co bych rád na jeho příběhu zdůraznil, je ten jeho optimismus, ta jeho nezatrpklost, ta jeho ochota a tichá sna-

ha začínat stále znova, nenechat se ubít křivdami a těžkostmi, které život přináší. Brát život jako určitý osud, jako šanci pro konání dobra, jako šanci žít tak, aby měl navzdory všemu smysl.

6. 11. 2010

## Proč je obtížné přestat věřit v Boha

Článek s tímto názvem jsem si přečetl na internetu, kde vyšel sedmého března 2011. Jméno autora, jímž je třiadvacetiletý student filozofie, se nachází na konci uvedeného textu. Aniž bych jej chtěl za jeho názor chválit nebo mu ho naopak vyvracet, hledám slova k vyjádření toho, co ve mně jeho text vzbudil

Autor uvádí dva osobní důvody pro své rozhodnutí přestat věřit v Boha: „Zprv jsem zjistil, že jsem podléhal silné iracionální tendenci důvěřovat institucím a autoritám.“

Zadruhé jsem v sobě objevil iracionální tendenci pokračovat v investicích do neúspěšného projektu jen proto, abych si nemusel připustit, že všechny mé předchozí investice byly zbytečným plýtváním.“

Cím víc se život na zemi „civilizuje, ztechničtíje a zpodobňuje“, tím víc se lidé spoléhají na instituce, které si po staletí vytvářeli, vylepšovali a zdokonaľovali. V zemích, k nimž patří i Česko a Slovensko, je dnes samozřejmostí, že určité neziskové instituce, jako třeba školství, zdravotnictví či jiné podobné obory, zkrátka tyto zaběhané instituce nutně potřebují pro svůj chod dotace jak ze ziskových odvětví, jako je třeba průmysl, tak i od státu, který přispívá nemalou částkou vytvořenou z daní svých občanů. Neziskové instituce bez ziskových již nedokáží žít, a platí to i naopak. Například když člověku ukradnou auto nebo mu shoří dům, na který celý život šetřil, přijde mu velice vhod, když za ztrátu svého majetku dostane peníze z pojišťovny, u které si jej nechal pojistit.

Podobné je to i s institucemi nábožen-

skými. Kdyby byli věřící odkázáni jen sami na sebe, pravděpodobně bychom dnes byli ochuzeni nejen o nádherné gotické či barokní chrámy a kláštery, ale kdoví jak by to vůbec vypadalo s naší úrovní vzdělanosti, jak by byla vyvinuta nebo nevyvinuta ekonomika, právo atd. Ale pojďme dál: kdyby všechny tyto neziskové instituce neměly takovou moc, jakou mají, museli bychom zákonitě žít skromněji, protože vývoj vědy by byl zřejmě podstatně pomalejší a úroveň blahobytu nižší, možná bychom se necítili tak klidně a bezpečně, protože po mnoha stránkách by se nám pravděpodobně vedlo hůř. Jednu výhodu by to však určitě mělo: měli bychom více osobní i společenské svobody. A totéž by platilo i v instituci, jakou je církev.

Ten, kdo trochu zná církevní historii, velmi dobře ví, jak se tato instituce vyvíjela: Na počátku byl Ježíš Kristus. Nedožil se nijak vysokého věku, zemřel drastickou smrtí ještě mladý. Nezanechal ani jediné psané slovo, na které bychom se dnes mohli odvolávat. Těch pár historických zmínek o jeho životě, které se dochovaly, není možno brát jako souhrn faktů jeho života a učení. To, co o něm víme, známe jen z ústně podávané tradice, kterou až mnoho desítek let po jeho smrti sepsali různí lidé; když to měli napsáno, byli ti, kteří ho kdysi znali, většinou již mrtví, a nemohli tedy to, co o něm napsali jiní, ani potvrdit, ani vyvrátit. Po jeho smrti se však lidé začali scházet a říkat si: „Snažme se teď zachovávat to, co nám říkal a co nás učil, zjijme podle toho.“ Že to na tu dobu nebyl lehký úkol, je snadné si domyslet: šlo o období Římské říše, kdy až do ro-

ku 313 po Kristově narození byli křesťané pronásledováni a vražděni. Z té doby také žádná katedrála ani chrám nepocházejí. Když pak konečně měli svobodu, začala se Římská říše rozpadat a zakrátko přišli „barbaři“, kterým bylo jedno, jestli vraždí Římany nebo křesťany. O nějaké mocné a bohaté církevní instituci se v prvních staletích křesťanství tedy vůbec nedalo mluvit.

Pak však nastaly doby, kdy najednou — z různých, většinou velice praktických důvodů — bylo pro panovníky tehdejší Evropy pohodlné, dobré a vhodné myšlenku křesťanství podporovat, ba dokonce se to stalo módou a věcí prestiže do té míry, že se církevní hodnostáři, biskupové a papeži stávali vojevůdci a začali mečem a mocí dobývat nekřesťanské, neboli pohanské národy. To, co se v této době v rámci struktury církve vytvořilo, tvoří dodnes podstatu toho, čemu říkáme hierarchická církev, přestože mnohé symboly moci papežů již zmizely, nebo se stále ještě pomalu, pracně odbourávají. Vzpomeňme například jen na to, že ještě před několika desítkami let nosili papeže na nosítkách, s tiárou, symbolem nejen církevní, ale i světské moci, na hlavě. Je však jen otázkou času, kdy se z nánosů doby odstraní všechna ta pompa a fanfáry, kterými se dodnes římská kurie honosí...

Ale tuto otázku teď nechci rozvíjet. Jde mi jen o vyjádření souhlasu s oním studentem, který říká, že až příliš věřil institucím. Když se jednou kdosi, kdo byl fascinován jeho učením, Krista zeptal: „Mistře, kde bydlíš?“ čímž chtěl vyjádřit svůj zájem, dovědět se více o jeho učení, o způsobu jeho života, být s ním co nejdéle, odpověděl mu Kristus: „Lišky mají své brlohy a ptáci svá hnízda, avšak Syn člověka nemá, kam by hlavu složil.“ Jinými slovy: Nepřišel jsem na tento svět proto, abych bydlel v nějakém paláci, ale proto, abych zde naplnil své poslání a abych co největšímu počtu lidí mohl ohlásit příchod nebeského království. Pak byl ten člověk fascino-

ván Kristem ještě mnohem více. Neznáme žádné další detaily o životě toho člověka, zda se stal jeho učedníkem, jak vypadal jeho život předtím, než poznal Krista, a co se od okamžiku jejich setkání změnilo. Avšak tuto větu po staletí citovanou, jejíž pravověrnost nelze dokázat, považují za zcela zásadní. Vyjadřuje totiž to, co v kontextu všech evangelií podává charakteristiku Krista: Byl to svobodný člověk, byl to rovný člověk, se vzpřímenou páteří. Když učil a mluvil v obrazech, nebral si servítky před nikým — ani před tehdejšími institucemi, ať již to byl římský stát, židovská hierarchie, či dokonce židovsko-farizejské mravy. Jak často je kritizoval!

Koneckonců, byli to nakonec jeho vlastní, jak Židé, tak i věřící, kteří ho obžalovali a žádali Piláta o jeho smrt. Mezi vlastní přišel, a vlastní ho nepřijali. Pro Krista neexistovala žádná instituce. Pro něho existoval jen Boží řád, a ten byl ztělesněním a praktikováním lásky. Život sám o sobě je dosti náročný a komplikovaný na to, abychom si ho ještě více jeden druhému a sami sobě ztěžovali. Proto taky On říkával, že každý den má dost svých starostí, že se máme snažit zvládnout dnešní den, a teprve pak myslet na zítřejší problémy...

Jak velmi jsou tehdejší i dnešní náboženské instituce vzdálené od toho, co kázal a jak žil Kristus, přestože se na něho neustále odvolávají. Není vůbec náhoda, že se stále víc a víc lidí s institucí církve rozchází. Kolik jen významných teologů a duchovních osobností, poctivě věřících, dnes již členy této „organizace“ není.

Druhým důvodem k nevěrectví, který student filozofie ve svém článku uvedl, je pohodlnost jako největší překážka zapojení vlastního rozumu a srdce do hledání pravdy. Je snadnější něco automaticky převzít od jiných, než si sám položit otázku „Proč?“, anebo „Proč takto, a ne jinak?“ Neříkám, že vše, co přebíráme od jiných, je nebo musí být automaticky špatné. Vždyť ne nadarmo se říká: Historia est

magistra vitae — Dějiny jsou učitelkou života. Ale pokud budeme v životě — ať jako soukromé osoby nebo jako společnost — stále jen něco přebírat, aniž bychom se snažili věci rozvíjet, dotvářet, nově formovat a formulovat, stanou se z nás tradicionalisté. Alespoň v církvi se tak tento druh lidí označuje, a někdy ještě mnohem tvrdšími, málo příjemnými výrazy. „Změna v názoru na existenci Boha je hlubokou změnou světonázoru, která mě donutila znovu promyslet hodnotu různých událostí v mém životě,“ píše ve svém článku student filozofie.

Je si očividně vědom toho, k jak zásadnímu, radikálnímu kroku se svým rozhodnutím přestat věřit v Boha odhodlal. Až doposud byl věřícím člověkem, modlil se, četl náboženskou literaturu, rád diskutoval s ateisty, protože jim chtěl objasňovat důvody své víry. Nyní však dospěl k přesvědčení, že to, o čem mluví a jak žije, není tím, co cítí ve svém nitru. Někdo by na tomto místě mohl namítnout: Víra je dar, a pokud ten mladý člověk víru neměl a uvažoval jen čistě racionálně, nemohl dospět k žádnému jinému názoru.

Náš student na jiném místě uvádí: „Domníval jsem se, že všichni kolem mne mluví s Bohem, třebaže já sám jsem to nedokázal. Pojímal jsem svou neschopnost mluvit s Bohem tak, že pokud existuje člověk, který má zkušenost s Bohem, pak Bůh jistě existuje. Byl jsem si naprosto jistý, že papež, biskupové a teologové s Bohem určitě mluví. I kdybych pochyboval o tom, že to dokážou řadoví věřící, věřil jsem, že by žádný kněz nikdy nepřijal místo biskupa nebo dokonce papeže, kdyby s Bohem nemluvil.“ Tato slova mohou znít trochu jako výhrůžka, trochu vypočítavě, ve smyslu: hodím halěr a oslík zakývá hlavou. Ale není tomu tak. Uvedenými formulacemi tento hoch nenabádá jiné, ke kterým stejně jako k němu Bůh nepromluvil, aby v něho přestali věřit. Vnímám je jako jeho schopnost postavit se na vlastní nohy, tak jako když se z dítěte najed-

nou stane kluk a z kluka dospělý muž. Co na tom, že dospělý muž již nechce věřit tomu, čemu věřil jako kluk? Muž se chce dívat na svět svým pohledem, a i když jeho pohled nemusí být dokonalý, bezchybný, uvědomuje si muž sám sebe a dokáže vyjádřit, co cítí, je upřímný, nehraje divadlo, stává se rovnou osobností. Kdysi jsem vedl rozhovor s jedním rakouským knězem, a ten mi říkal: nejprve se naučme žít jako lidé, teprve pak k tomu přidejme křesťanství.

Je snadné obléci se do něčeho, co nám dali jiní, je snadné chovat se tak, jak nám to do hlavy vštěpovali jiní, ale je to prakticky nemožné. Pokud jsme vyrostli jako normální, zdravé bytosti, začneme mít jednoho dne svůj vlastní vkus a budeme se oblékat tak, jak se to líbí nám. Pak taky přijde den kdy si řekneme, že to, co vyhovovalo našim předkům či učitelům, nemusí automaticky vyhovovat i nám.

Souhlasím s větou, že víra v Boha je dar. Ale pokud taky připustíme druhou část této myšlenky, že Bůh dává tento dar každému, že záleží jen na nás, jak s tímto darem budeme zacházet, jak jej přijmeme, musím souhlasit i s myšlenkami tohoto mladého studenta. On totiž hledá, přemýšlí, nechce žít na světě zbytečně. Dary, které od Boha dostal, používá k tomu, aby je správně využil. Když se dospívající muž či žena jednou postaví a řekne svým rodičům: to, co bylo dobré pro vás, již není dobré pro mne, neznamená to, že se proti nim bouří, ale že počítá s jejich podporou, tolerancí ke svobodě. Když upřímně hledající člověk udá své pádné důvody pro rozchod s vírou v Boha, je možná právě v tom momentu Bohu blíže než ten, kdo již všechno ví, kdo chodí pravidelně do kostela a modlí se. Myšlenky našeho studenta jsou upřímné, nejsou ani štvavé, ani obhajující, je to konstatování, ke kterému dospěl. Tu upřímnost k sobě samému u něho obdivuji a přeji mu na jeho životní cestě všechno nejlepší. **Květen 2011**

## Bezák, Zvolenský ... a hrdzavá reťaz

Slovensko musí naďalej čakať na svojho „Helmuta Schüllera“.

Vzdelaného, inteligentného, charakterného kňaza, ktorému nejde len o to, aby sa on sám mal dobre, ale aby povolaním, ktorému si vyvolil, slúžil zverenému ľudu.

Ako ťažko je len ísť cestou slobody: mať svoj názor, vedieť si ho obhájiť a tam, kde ho treba polemizovať, nebáť sa ísť do otvorenej diskusie a v prípade prehry pokorne prijať inú mienku. A pokračovať životom ďalej.

Už nejaký čas sledujeme, čo sa odohráva pred očami verejnosti: Po odstúpení karikatúrnej osoby z trnavského arcibiskupského úradu — Jána Sokola, ktorému sa vyčítala jeho komunisticko-Štβάčka minulosť a machinácie s peňazmi, po nevyrazných osobnostiach na biskupských stolcoch, ktoré sa nevyrovnali skutočným osobnostiam na biskupských stolcoch iných krajín, bol menovaný za biskupa Bezák. Človek príjemného vzhľadu, príjemnej, kultivovanej reči, ochotný diskutovať o všetkom, i o tzv. tabu témach. Kofkí na Slovensku si vydýchli a zaradovali sa, že konečne sedí na biskupskom stolci niekto, kto je tiež človek a nie nadľudská bytosť, s kým sa dá otvorene hovoriť. Lenže práve táto otvorenosť, úprimnosť a ochota diskutovať, nebáť sa konfrontácii — sa mu stala osudnou. V slovenskej — a nielen v slovenskej — cirkvi je stále dosť takých, ktorí by najradšej zvrátili kolobeh dejín: vrátili cirkev do predkoncilovej doby, presťahovali sa do stredoveku, keď upaľovali „kacírov“ či „bludárov“, len aby bola „ich“ cirkev čistá.

Kúsok od Trnavy, v Bratislave, sa zas usídlil na hierarchickom stolci pán právnik — cirkevný — Zvolenský. Za svoj vzor si zobral zrejme starozákonného Mojžiša, lebo „desatoro“ je pre neho očividne dôležitejšie než Kristova veľkorysosť voči tým, ktorými vtedajšia vrchnosť — i náboženská — opovrhovala. Chcel mať v cirkvi poriadok — a tak sa rozhodol zaútočiť

voči komukolvek, kto „právo“ narušuje. Obetný baránok sa vždy nájde. Taký, čo „vystrkuje z radu“ a treba ho „odstreliť“ — hlavne ak je to kňaz jeho diecézy - sa vždy musí čo najrýchlejšie korigovať. Taký nemá v jeho diecéze čo hľadať. Čo na tom, že sa môže jednať o vzdelaného, rozhladeného, ľudí priťahujúceho kňaza. To Krylovské „byť sám sebou, nech to stojí, čo to stojí“ — nie je proste na mieste. A tak začal strielať. Sice s brokovnicou na vrabce — ako to napísal Peter Križan — ale strieľal. Lebo čistota viery je predsa nadovšetko. A na Slovensku ju neohrozoval nikto viacej, než TEOFORUM — teologické fórum. Nuž musel dostať Karol Moravčík a iní kňazi činní v TF ultimátum: Buď vystúpiť z TF a odvolajú svoju podporu výzve rakúskych kňazov k neposlušnosti, alebo odídu z kňazskej činnosti a je mu jedno, ako a čím a kde sa budú živiť.

Ten prvý, Bezák, za to, že si dovolil byť sám sebou, musí zbalíť kufre. A nielen kufre. Musí zavrieť tiež hubu — aby nevystrkoval, neupozorňoval a nehovoril na verejnosti či pred médiami to, čo sa nepatrí. Zo strany hierarchickej cirkvi — nutno dodať.

Ten druhý, Zvolenský, za to, že si dovolil nebyť sám sebou — inými slovami — zavrel hubu, drží krok, nevystrekuje z rady — bude teraz patrične odmenený. Kardinálskym purpurou.

Áno — to na Slovensku — nielen v cirkvi, lebo to presahuje jej hranice — asi teraz najviac potrebujeme. Servilných ľudí, nemajúcich vlastný názor, ochotných skloniť hlavu, kľudne pustiť do gatí, keď to z „vrchu niekto zavelí“ - lebo veď je to v takom prípade legítimne. Vrchnosť nadovšetko!

Pre mňa je to to najsmutnejšie, čo som

za posledné roky zažil a nedokážem ináč len, že „Slovensko si svojho Helmuta Schüllera naozaj nezaslúži“.

Pamätám si televíznu diskusiu v druhej polovici 90tych rokov, keď Helmut Schüller vyzval biskupa Kurta Krenna, aby odstúpil zo svojho úradu za to, že neustále obhajuje kardinála Gröera voči všetkým, ktorí ho obvinili zo sexuálneho zneužívania. „To je nehoráznosť, čo ste si dovolili voči biskupovi,“ zaznela reakcia Krenna. A konzervenciou tohoto vysielania bolo, že neodstúpil Krenn, ale z úradu generálneho vikára bol odvolaný Schüller. Svoju „navonok prehru“ prijal nielen pokorne, ale i s nevidanou noblesou a rešpektom. Stal sa totiž „len“ farárom. V tejto úlohe si ho však farníci natoľko obľúbili, že by ho nenechali vymeniť za nikoho iného. A v tejto funkcii dozrel tak ďaleko, tak vysoko, že o jeho jednostránkovom — A4 manifeste z roku 2006 — siedmych bodoch za reformu cirkvi — diskutuje dnes celý rozumne zmýšľajúci ľud sveta.

Krenn pri výzve Schüllera odstúpiť nechcel. Keď však zakrátko odstúpil pod tlakom verejnosti Gröer a keď prepukla aféra s pornografiou v jeho vlastnom seminári — odstúpiť musel. Či chcel, alebo nechcel. V inej spoločnosti sveta by ho čakalo zrejme za tutlanie takýchto závažných faktov väzenie.

Dejiny dali Schüllerovi za pravdu. Napriek tomu sa žiadnej rehabilitácie nedočkal. To v spoločnosti, ktorá sa honosí

tým, že ju založil Kristus (i keď to teologicky nesúhlasí) nefunguje a neplatí. Tá sa riadi akými si prapodivnými, idiotskými, mocensko-diktátorskými — svojimi vlastnými zákonmi. Tie nemajú opodstatnenie ani v Biblii, ani v cirkevnej tradícii, ani v teológii. Preto potrebuje cirkevných právnikov, aby nám, blbým ovciam, povedali, čo je správne, čo nesprávne. Hlavne však preto, aby oni, tí múdri, boli odmenení purpurou. A tí nemúdri nech tiahnu inam, na iné územie...

Uvažujúc nad tým, čo spravil Helmut Schüller a mnohí iní rakúski kňazi, si uvedomujem, že jediné možné riešenie, ako sa vyslobodiť z okov tohoto uzavretého kruhu mocenskej štruktúry, je čosi, čomu sa hovorí „pretrhnutie reťaze“. Dokiaľ jednotlivé oká budú držať spolu, bude reťaz fungovať. Ak sa jedno uvoľní, pretrhne — reťaz prestane byť reťazou. Je milé pozorovať potlesk ľudí pri rozlúčkovej omši Bezáka. Ak však on sám nepovie jasne a nahlas: „S touto manipuláciou moci nesúhlasím, chcem byť sám sebou“ - tak sa reťaz nikdy nepreruší. Nevadí mi tlak z vrchu, lebo tým, ktorí ten tlak produkujú, ako to povedal Hans Peter Hurka na sympóziu o II. Vatikánskom koncile 23. júna v teologickom fóre v Bratislave, ide len o moc a hlavne o strach, že ju stratia. Ak sa necháme zotročovať strachom, nikdy nedozrejeme v slobodné a zrelé bytosti.

Ak tento trend umelého produkovania moci bude pokračovať, tak nechcem mať s takouto cirkvou nič do činenia a pridám sa k ľuďom, ktorých si vážim a považujem nielen za charakterné osobnosti, ale i inšpirujúce za Krista a z takejto cirkvi radšej vystúpim. **1. 7. 2012**

Po autorov previci Nelly Mc Carthy - malomocná pani z Kalaupapy, vľavo dcera pani Nelly, ktorou jí odebrali po porodu a dali k adopcii. Ženy se po celý život nevidely, prvni setkání proběhlo v době autorovy návštěvy na Molokai.



Príspevky súvisiace s uvedeným článkom se nacházejí na webových stránkách [www.teoforum.sk](http://www.teoforum.sk).